

MLJEKARSTVO

LIST ZA UNAPREĐENJE MLJEKARSTVA

GOD. XIII

MART 1963.

BRJ 3

Inž. Matej Markeš, Zagreb
Zagrebačka mljekara

Godišnja skupština udruženja mljekarskih radnika NRH

U prostorijama Udruženja održana je 9. III 1963. prva redovna godišnja skupština Udruženja.

Nakon izbora skupštinskih organa izvještaj je podnio predsjednik Udruženja inž. Fažo. U izvještaju — kojega ukratko donosimo, prikazan je rad članova — pojedinaca i mljekara — i aktuelni problemi, dok se je diskusija kretala pretežito oko problematike kadrova u mljekarskoj struci.

Aktivnost članstva bila je usmjerena na rješavanje organizacionih, tehničkih, kadrovskih i ekonomskih zadataka u privrednim organizacijama i ustanovama.

God. 1962. izvršena je daljnja integracija mljekarskih privrednih organizacija. Mljekarska industrija Bjelovar, zajedno sa svojom otkupnom i prodajnom mrežom, pripojena je Zagrebačkoj mljekari. Mljekarsko poduzeće »Zora«, Virovitica pripojena je Mljekarskoj industriji »Zdenka« u Vel. Zdencima, Tvornica mlječnog praška »Pionir«, Županja, integrirana je s obližnjim poljoprivrednim i prehrambeno-industrijskim poduzećima u krupan poljoprivredno-industrijski kombinat. Poljoprivredne zadruge u Ladislavu i Hercegovcu su fuzionirane, pa je zbog toga i zadružna mljekara u Ladislavu obustavila rad, a mlijeko se prerađuje u bolje opremljenoj hercegovačkoj mljekari. Zagrebačka mljekara sklapa dugoročne ugovorne aranžmane s nekim slavonskim poljoprivrednim dobrima i P. D. »Mladen Stojanović« iz Nove Topole kod Banjaluke stimulirajući unapređenje proizvodnje tržišnih viškova mlijeka i investicionu izgradnju objekata za primarnu obradu mlijeka.

U ovom značajnom periodu razvoja naše privrede i Udruženje i njegovi pojedinačni članovi mogu odigrati značajnu ulogu. Umjesto čuvanja ranijih tipova svaštarske — često manufakturne — prerade mlijeka stručni kadrovi treba da budu inicijatori novih pojednostavljenih, specijaliziranih industrijskih tehnoloških rješenja, kakova omogućuje horizontalna integracija u privredi.

Prema još nepotpunim podacima otkup mlijeka u god. 1962. iznosio je 108 mil. l. Minimalni otkup bio je u aprilu i decembru u visini od 240.000 l prosječno na dan, dok je maksimalan dnevni otkup dosegao u augustu 360.000 l na dan. Odnos minimalnih i maksimalnih količina bio je 1 : 1,5, što predstavlja znatno smanjenje amplitude u odnosu na ranije godine, zbog ravnomjernije proizvodnje kod društvenih proizvođača.

Otkup mlijeka od društvenog sektora iznosio je u god. 1962. ukupno 53.3 milijuna l, a s privatnog sektora 54.7 mil. l. Podaci pokazuju da otkup mlijeka s društvenog sektora poljoprivrede doseže rekordni iznos u odnosu na prošle godine i predstavlja 49% od ukupnog organiziranog otkupa mlijeka u NRH.

	1957	1959	1961	1962
otkup ml. od društ. polj. dobara (mil. lit.)	23.5	31.7	46.6	53.3
otkup ml. od seljačkih domaćinstava (mil. l)	60.5	52.8	60.5	54.7
ukupan organizirani otkup ml. u NRH (mil. l)	84.0	84.5	107.1	108.0
učešće društ. sektora u %	28	38	43	49

Otkup mlijeka od društvenih dobara pokazuje stalnu i ravnomjernu tendenciju porasta, dok je otkup od individualnih proizvođača kolebljiv, a kretao se je za posljednjih 6 godina između 53 i 60 mil. l godišnje.

Iako se između mljekara i krupnih društvenih poljoprivrednih proizvođača razvijaju sve čvršći integracioni odnosi, ne bi trebalo zanemarivati ni brigu o unapređenju proizvodnje mlijeka kod individualnih proizvođača. Kooperativnim odnosima preko zadruga ili svojih sabirnih stanica stimulativnim mjerama za povećanje robne proizvodnje i stalnim proširenjem organizacije otkupa mljekare bi mogle u znatnoj mjeri pozitivno uticati na obim proizvodnje i plasmana mlijeka.

Otkupne cijene mlijeka kretale su se za individualne proizvođače od 25—38 d po litri, a za društvena dobra od 38—45 dinara (bez regresa). Tokom god. 1962. zapažena je stalna tendencija porasta otkupnih cijena mlijeka tako da su u četvrtom kvartalu bile više od cijena u istom razdoblju god. 1961. kod društvenih dobara, i za neko 10% kod individualnih domaćinstava.

Diskutabilno je pitanje da li je znatna razlika otkupnih cijena za mlijeko između privatnih i društvenih proizvođača opravdana, i pitanje da li je za individualne proizvođače navedena otkupna cijena dovoljno stimulativna. Ekonomska kretanja u privredi, napose izjednačivanje cijena robne proizvodnje drugih artikala (meso i dr.) ukazuju na potrebu preispitivanja otkupnih cijena mlijeka i kod individualnih proizvođača i formiranje stimulativnih elemenata za proizvodnju i plasman tržišnih viškova sa seljačkih domaćinstava.

Znatan dio otkupljenog mlijeka u god. 1962. prodan je kao standardizirano pasterizirano konzumno mlijeko u bocama na tržištu. Mljekare su obradile i stavile na tržište kao mlijeko ukupno oko 47.5 milijuna l, tj. 45% od otkupljenog mlijeka.

Količina konzumnog mlijeka, koju mljekare prodaju potrošačima u stalnom je porastu — apsolutno i relativno. Dok su, npr. mljekare u god. 1939. i 1940. prodale za potrošnju u tekućem stanju 32, odnosno 37 milijuna l, tj. oko 40% od organiziranog otkupa, u prošloj godini je ta količina porasla na više od 47 milijuna l. Skokovito povećanje prometa konzumnog mlijeka nastalo je u Zagrebu, kad je 1. VII 1962. zabranjeno kantarenje, odnosno prodaja nepasteriziranog mlijeka u gradu.

Ostatak otkupljenog mlijeka u količini od 60.5 milijuna l (55% od otkupa) prerađen je u razne mlječne proizvode.

Prema nepotpunim podacima proizvedeno je tokom god. 1962:

sireva	t	4.099
maslaca	„	1.212
mlječnog praška	„	1.560

kondenziranog mlijeka
jogurta, sladoleda i sl.

„
„

97
3.113

Prerađu mlijeka karakterizira činjenica da je proizvodnja sireva u na-
glom neprekidnom porastu: (u usporedbi s god. 1960. proizvodnja je u 1962.
porasla za 52⁰%, odnosno od 2.667 na 4.099 t).

Proizvodnja maslaca prilično stagnira i u usporedbi s god. 1960. porasla je
za svega 9⁰%.

U brzom je porastu također proizvodnja fermentiranih polutekućih mlječ-
nih proizvoda kao što su jogurt, kefir, kiselo i slatko vrhnje. Ovih je u toku
god. 1962. proizvedeno za 35⁰% više nego u god. 1960.

Proizvodnja kazeina je znatno smanjena, a proizvodnja mlječnog praška
na približno istoj visini kao i prethodnih godina.

Ukupna vrijednost produkcije mlijeka i mljećnih proizvoda cijeni se na
neko 7 milijardi dinara.

Prošla godina nije donijela nikakvih promjena u kvaliteti mljećnih pro-
izvoda. Ustaljeni 35 i 45⁰%-tni sirevi, regularni maslac (pakovan najčešće u
ovojni papir s crvenim oznakama kakove su propisane za maslac od pasterizi-
ranog mlijeka) i standardno konzumno mlijeko.

U pogledu asortimana proizvodnje zapažen je očiti napredak kod proiz-
vodnje topljenih sireva među kojima su Beljska mljekara, Zdenka i Zagrebač-
ka mljekara izašle s nekoliko novih varijeteta koji se razlikuju po načinu opre-
me, sadržini masti i nemljećnim dodacima. Asortiman originalnih polutvrđih
i tvrdih sireva kod svih je prerađivačkih poduzeća bez promjene, izuzev Mlje-
karu PIK Belje, koja je stavila na tržište nekoliko danskih tipova sira odlične
kvalitete i vrlo ukusno opremljenih za tržište.

U toku god. 1962. poljoprivredna je banka odobrila mljekarama u Vara-
ždinu, Puli, Zagrebu, St. Petrovom Selu i Vel. Zdencima investicije za rekon-
strukcije u ukupnom iznosu od neko pola milijarde dinara. Dodamo li k tome
i one iznose koja su poduzeća ulagala iz vlastitih fondova, cijenumo ukupno
investicije na neko milijardu dinara u god. 1962. Puštena je u pogon nova
mljekara u Splitu s kapacitetom od 15.000 l i tako su s uspjehom okrunjeni
dugogodišnji naponi lokalnih, republičkih i saveznih službi na sređenju pita-
nja opskrbe Splita konzumnim mlijekom. Radnom kolektivu nove mljekare
možemo zaželjeti puni uspjeh u radu, jer je on sam najviše doprinio.

Napose treba naglasiti da su investiciona ulaganja na društvenim dobrima
u objekte za prihvrat i primarnu obradu ili prerađu mlijeka posve nedovoljna,
a neophodno nužna. Radi se u prvom redu o uređajima za hlađenje i skladi-
štenje mlijeka proizvedenog na mehaničkim izmuzištima. Sadašnja tehnička
i tehnološka rješenja ne zadovoljavaju uslijed čega se već kod proizvođača po-
goršava kvaliteta mlijeka i otežava plasman. Saradnja između stručnih kadro-
va u preradbenim i proizvodnim objektima mogla bi dati najsvrsishodnija
i najekonomičnija rješenja u obostranom interesu.

U lipnju god. 1962. prestala je s radom Mljekarska škola u Bjelovaru zbog
pomanjkanja učenika i novčanih sredstava u visini od cca 7.5 milijuna di-
nara. Tokom iste godine privredne su organizacije uložile na izobrazbu kadro-
va oko 4.5 mil. dinara.

Prestankom rada škole u Bjelovaru znatno je smanjena mogućnost siste-
matske izobrazbe kadrova sa širokim obrazovnim profilom. Takovi su kadrovi
u zanatskoj mljekarskoj preradi i u prijelazu iz zanatske na industrijsku odi-

grali vrlo pozitivnu ulogu. U sadanjim uslovima sve uže specijalizacije proizvodnje bilo bi korisno revidirati dosadani sistem obrazovanja i omogućiti bržu, ali sistematsku izobrazbu kadrova s užim profilom, uz stalno produbljavanje i proširenje znanja i vještina, potrebnih savremenom radniku i upravljaču u privredi.

U toku posljednjih godina u praksi se sve jasnije pokazuju potrebe za izobrazbom stručnih kadrova s raznim obrazovnim profilom. To su:

- elementarno priučavanje radnika koji dolaze na rad u poduzeće
- priučavanje radnika na rad na novim radnim mjestima
- izobrazba radnika-specijalista za proizvodnju pojedinih proizvoda
- izobrazba radnika za sticanje kvalifikacije i visoke kvalifikacije
- redovna dopunska izobrazba svih kadrova radi upoznavanja s novitetima u tehnologiji, organizaciji, tehnici, ekonomici i drugim aktivnostima privredne organizacije
- viša i visoka školska izobrazba radnih kadrova

Osim kadrova koji rade u mljekarama, trebalo bi pristupiti sistematskoj izobrazbi kadrova koji rade na proizvodnji i rukovanju mlijekom na društvenim dobrima.

Prestanak rada mljekarske škole u Bjelovaru mogao bi se doskora štetno odraziti na rad u mljekarama, jer se bez kadrova s potrebnim teoretskim i praktičnim znanjem ne mogu očekivati ni zadovoljavajući rezultati, a kamo li daljnji napredak.

Rad organa upravljanja Udruženja u prošloj godini bio je uglavnom koncentriran na organizaciono i finansijsko sređivanje te rješavanje problematike »Mljekarstva«.

Udruženju su odobrena pravila rješanjem Državnog sekretarijata za unutrašnje poslove u Zagrebu broj 36495/1-1961. od 11. XII 1961., tako da je praktički počelo s radom početkom god. 1962.

Uspirkos vrlo znatnim poteškoćama u početku god. 1962. Udruženje se je do danas prilično organizaciono sredilo, a broj članova je u daljnjem porastu.

Na početku 1962. bilo je učlanjeno ukupno 185 mljekarskih radnika. Tokom godine pristupilo je novih 75 članova, pa je sada učlanjeno u Udruženje ukupno 260 individualnih članova — mljekarskih radnika.

Stanje članstva po republikama je kako slijedi:

NR Hrvatska	241
NR Srbija	7
LR Slovenija	1
BiH	11

Pored toga u Udruženje je učlanjeno 11 mljekarskih privrednih organizacija.

Članstvo je — u cjelini uzevši — pružilo Udruženju punu materijalnu i moralnu podršku za njegov rad, dok su dva stalna službenika i jedan honorarni uspješno obavljali različite organizacione i tehničke poslove.

Zaslugom članstva »Mljekarstvo« je moglo izlaziti prilično redovito. Da bi list što bolje mogao udovoljiti svojoj namjeni potrebno je, da članovi sami svojim doprinosima obogaćuju sadržaj lista.

Tokom godine Udruženje je održalo 4 sjednice, na kojima su razmatrana neka aktuelna pitanja među kojima je bilo najvažnije: pitanje Mljekarske škole, održavanje tečajeva, izlaženje lista i sl.

Preko lista se održava redoviti kontakt sa članstvom, a ostvarena je i saradnja s fakultetima i raznim ustanovama, Institutom za mlekarstvo, kao i redovita sa svim poduzećima — članovima.

Prošle godine organizirana je uspješna ekskurzija u kojoj je učestvovao 21 radnik, koji su obišli neke mljekare u Srbiji, Vojvodini i Hrvatskoj.

Saradnjom članstva rješavat će se i drugi zadaci koje ova skupština stavi u zadatak novoizabranom upravnom odboru.

Na osnovu podnesenog izvještaja i diskusije doneseni su ovi zaključci:

1. U sadanjoj fazi horizontalne i vertikalne integracije u borbi za veću produktivnost rada i rentabilitet u proizvodnji, stručni kadrovi treba da upoznavaju, pronalaze i primjenjuju najsavremenija tehnička, tehnološka i organizaciona rješenja, da smjelo napuštaju svaštarsku manufakturnu proizvodnju, da budu inicijatori za uvođenje specijalizacije i mehaniziranih industrijskih procesa.

Radnici će moći uspješno obavljati svoje dužnosti na radnim mjestima s upravnim organima poduzeća, samo u tom slučaju, ako se sistematski i neprekidno teoretski i praktično, stručno i politički izražavaju.

Mljekarski radnici smatraju štetnim ukidanje mljekarske škole u Bjelovaru, i predlažu organima upravljanja u mljekarskim i poljoprivrednim poduzećima da objedine sredstva za izobrazbu kadrova i omoguće sistematski stručno obrazovanje potrebnih kadrova.

2. Kvantitativno i kvalitativno unapređenje proizvodnje i povećanje tržišnih viškova mlijeka uz smanjenu sezonsku varijabilnost prvenstveno kod društvenih, ali i kod individualnih gospodarstava, jedan je od osnovnih zadataka mljekarskih radnika.

U tom cilju bit će potrebno preispitati sadanje kriterije za formiranje otkupnih cijena mlijeka i — uz aktivno učešće zainteresiranih organa privrede i uprave — formulirati elemente za dugoročnije, izbalansirane odnose cijena koji će stimulirati proizvodnju i plasman mlijeka.

3. Porast proizvodnje i plasmana uslijedio je kod onih mlječnih proizvođača, koji su stavljeni na tržište u širem asortimanu i boljoj kvaliteti. Ta činjenica ukazuje na potrebu ulaganja daljnjih napora i sredstava za proširenje asortimana, te izmjenu načina i dimenzija pakovanja, uz neprekidno poboljšanje kvalitete mlječnih proizvoda. Aktivnost mljekarskih radnika u ovoj godini moći će se usmjeriti na uvođenje raznih poboljšanja u preradi mlijeka, kao što su:

pakovanje mlijeka, vrhnja i jogurta u kartonsku i sličnu neodvojivu ambalažu, pakovanje maslaca prema zahtjevima kupca — napose velikih ugostiteljskih objekata — znatno povećanje proizvodnje i pogodno pakovanje kondenziranog i evaporiranog mlijeka za široku potrošnju, poboljšanje kvalitete naših udomaćenih sireva, pakovanje rezanih sireva za trgovinu, proizvodnju sireva bez kore, proširenje asortimana fermentiranih polutekućih mlječnih proizvoda, preradu ili bolje iskorišćenje sirutke i stepke, uvođenje visokoproduktivnih mehaniziranih linija za proizvodnju pojedinih proizvoda, bolje korištenje kapaciteta, opreme, zgrada i dr.

Aktivno učestvovanje u radu organa društvenog upravljanja u poduzećima, također će doprinijeti boljem i bržem rješavanju aktuelnih zadataka, među koje spada i stimulativnije nagrađivanje mljekarskih radnika po učinku.